

Kamusallık Kavramı Üzerinden Kamusal Alanı ve Kamusal Alan Niteliklerini Tanımlamak

Describing Public Space and Its Qualities Through Publicness

Fulay UYSAL BİLGE¹

Öz

Kamusallık ve kamusal alan olgusu tarih boyunca kentlerin yaşanabilirliği ve canlılığı için önemli olmuştur. Kentler, insanların ortak faaliyetlerini içeren ve birlikte yaşamlarını paylaştıkları kamusal alanlar barındırır. Kamusal alan kavramı, farklı özellikleriyle çeşitli şekillerde tanımlanabilir ve anlamlandırılabilir. Bu çalışma, kamusal alanın tanımlarını ve niteliklerini kavramsal ve deneysel açıdan değerlendirmekte ve kamusal alanın söylemsel – eylemsel ve kamusal yaşama ilişkin özelliklerini ortaya çıkartmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak, mülkiyet, erişim ve kullanım özelliklerine bağlı değişkenlik gösteren, erişim ve kullanımı kontrollü, erişim ve kullanımı serbest kamusal alanlar açıklanmaktadır. Literatür taramasında farklı disiplinlerde tanımlanan kamusallık ve kamusal alan kavramları ele alınmaktadır. Kamusallık kavramı, kentsel kamusal alanın işlevleri üzerinden değerlendirilmekte ve başarılı bir kamusal alanın nitelikleri oluşturulmaktadır. Kamusal alanın nitelikleri fiziksel, sosyal, insan, toplum ve çevre ilişkileri nitelikleri baz alınarak incelenmektedir. Oluşturulan tanım ve nitelikler, kentsel planlamada hem teorik çalışmalar için hem de uygulama pratiği için önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusallık, Kamusal Alan, Kamu Mülkiyeti, Özel Mülkiyet, Kamusal Alan Nitelikleri

Abstract

Throughout history, the phenomena of publicness and public space has been crucial to the livability and vitality of cities. Cities contain public spaces that include people's common activities and where they share their lives together. There are numerous definitions and perceptions of the concept of "public space" each with its own unique qualities. This research uncovers the discursive-activist and public life-related characteristics of public space while analyzing the definitions and attributes of publicness from theoretical and empirical viewpoints. Based on these definitions, public spaces that vary depending on the characteristics of ownership, access, and use, as well as controlled and free access and usage, are explained. The literature review addresses the concepts of publicness and public space as defined in different disciplines. The concept of publicness is evaluated through the functions of urban public space, and the qualities of a successful public space are established. The qualities of public space are examined based on physical, social, human, community, and environmental relations. The characteristics and criteria developed are crucial for theoretical research as well as practical urban planning applications.

Keywords: Publicness, Public Space, Public Ownership, Private Ownership, Public Space Quality

¹ Doç.Dr., Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, fulay.uyosal@atilim.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6625-0235>, <https://ror.org/04pd3v454>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 09.06.2024 – Kabul Tarihi/Accepted Date: 30.09.2024

Atıf İçin/For Cite: UYSAL BİLGE F., "Kamusallık Kavramı Üzerinden Kamusal Alanı ve Kamusal Alan Niteliklerini Tanımlamak", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2025;24(1):114-127

<https://doi.org/10.17755/esosder.1498520>

License: CC BY-NC 4.0

Giriş

Kentlerdeki sosyal ve fiziksel oluşumlar incelenirken, kentlerin planlama ve tasarım süreçlerine ilişkin bütüncül bir bakış açısı ortaya çıkarmak için, birbirinden farklı teori, uygulama ve araştırma alanlarını interdisipliner bir anlayışla birleştirmek, kavramsal ve kuramsal yaklaşımları değerlendirmek, farklı teorisyen ve tasarımcıların bakış açılarını ortaya koymak ve tartışmak, konuyu derinlemesine anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Kamusal alanın incelenmesi, kentsel tasarım ve kentsel planlama çalışmalarının merkezinde yer alır. Bu çalışmaların temel amacı, kamusal alanların nasıl olması gerektiği ve kamusal yaşamın nasıl gerçekleştirilebileceği sorularına yanıt aramaktır.

Kamusal alanın anlamı farklı disiplinlerde farklı tanımlara göre değişiklik göstermektedir. Kamusal alan, sosyoloji ve siyaset felsefesi tartışmalarında, iletişim ve eylem alanı (Arendt, 1958), toplumsal yaşamın içinde halkın düşüncelerini oluşturabildiği ve tartışabildiği, tecrübelerin üretildiği alan (Habermas, 2004), toplumsal ilişkilerin, gücün ve kimliklerin üretildiği alan (Soja, 1989), neoliberal kentleşme sürecinde temalaştırılan alan (Sorkin, 1992), kentsel mekanla ilişkilendirilen yaklaşımlarda, etkinlik alanı (Gehl, 2011; Madanipour, 2003; Lynch, 1972; Carmona, 2010; Kostof, 1995; Jacobs, 1961; Carr vd., 1992), kullanıcı ile ilişkisi olan alan (Hood, 1999; Smithson, 1970; Gehl, 2004), kullanımla ilişkili alan (Mitchell, 2003; Newman, 1973; Whyte, 2000), insanların etkileşime geçtiği kamusal yaşamın sahnesi (Carr vd., 1992; Dupont et al., 2014; Gehl, 2011; Whyte, 2000), insanlar arası ve insan- mekân arası açık hava etkileşimlerinin gerçekleşebileceği sosyal toplanma yeri, iletişim ve bilgi alışverişi için ortak bir zemin (Thompson, 2010, Whyte, 1980) olarak tanımlanır.

Farklı disiplinlerdeki teorisyenlerin bakış açıları değerlendirildiğinde, kamusal alanın niteliksel bileşenleri ve kriterlerine yönelik farklı yaklaşımlar olduğu görülmüştür. Bu özelliklere yönelik kavramsal altyapıların oluşturulması, araştırma ve uygulamanın sürekli ve ilişkilendirici bir şekilde farklı disiplinlerde ele alınması gereklidir. Bu çalışmada farklı araştırma disiplinlerinde ele alınan kamusal alan kavramının kamusallık üzerinden tanımlanması amaçlanmıştır ve kamusal alandaki kullanıcıların bu alanı hangi amaçla ve ne sıklıkta kullandıkları ve bu alanda kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik sorulara cevap aranmıştır. Kamusal alanın başarısına etki eden niteliklerinin ortaya çıkartılması için bu çalışma şu şekilde düzenlenmiştir; kamusallık kavramının analiz edilmesi, kamusal alan ve kamusallık ilişkisinin ortaya çıkartılması, kamusal alanın fiziksel (biçimsel), sosyal, kullanıcı-çevre ilişkisine yönelik niteliklerinin tanımlanarak, sonlandırılmasıdır.

1. Yöntem

Çalışmanın ilk aşamasında, kamusallık kavramı ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür analizleri sonucunda, kamusallık kavramının kamusal alan ile ilişkisi ortaya çıkarılmış ve farklı disiplinlere ait kamusal alan tanımları incelenmiştir. Tanımlamalardan yola çıkarak kamusal alan niteliklerine ilişkin özellikler oluşturulmuş, başarılı bir kamusal alanda olması gereken kriterler belirlenerek, kavrama yönelik tanım genişletilmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda, kamusal alanı niteleyen kriterlere ilişkin tablolar oluşturulmuştur. Kamusal alanın nitelikleri tanımlanırken, fiziksel, sosyal ve insan, toplum çevre ilişkilerine yönelik boyutları ortaya çıkartılmış, psikolojik boyutu bu çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Değerlendirilen tüm veriler analiz edilerek, gelecekte yapılacak kamusal alan çalışmaları için ölçülebilir nitelikler belirlemeye yönelik bir altlık oluşturulmuştur.

2. Kamusallık Kavramı

18.Yüzyıldaki tarihsel gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan “Kamusallık” siyasi tartışmalarda yer alan bir kavram olmanın ötesinde, yaşanan ve paylaşılan deneyimlerle kamusal yaşamı canlandırmayı içerir. Kamusal yaşamın canlanması, duyulara sahip sosyal varlık olan kentlinin birbiriyle etkileşim kurma becerisini kazanması ve uygulamasıyla gerçekleşir (Simmel, 1997). Rebecca Solnit’in (2006), Jane Jacobs’ın (1961), Stefano Harney ve Fred Moten’in (2013) çalışmaları, kamusal olarak var olmanın ve hareket etmenin anlamını, sadece bir insan topluluğu (bir kamu) için değil, aynı zamanda bir faaliyet (kamusal yaşam) ve bir yerin (kamusal alan) bir arada bulunmasının kamusalılığı oluşturduğunu göstermektedir.

Kamusallık, toplumu oluşturan her kesimden insanların bir araya gelerek kendilerini ifade etmesi, tartışması yoluyla oluşur (Jackson, 1984; Madanipour, 2003). Teorisyenler kamusal alan kavramı üzerinden inceleyerek, çeşitli özellikler ortaya çıkartmıştır. Kamusal alanın karmaşık dinamiklerini anlamak için birbirleriyle ilişkilendirilen çeşitli durumları dikkate almak gerektiğini vurgulamışlardır (Habermas, 1991; Benhabib, 1992). Kamusal alan insanların kendilerini göstermek için tartışmaya doğrudan katılarak, tasarladıkları, içinde hareket edenlerin ortak eylemi tarafından bilinçli bir şekilde kurulmuş alandır (Taylor, 2007).

Kamusal alanın şekillenmesi tarihsel bağlamda değişiklik göstermektedir. Kamusal alanın değişen önemiyle birlikte, kamusal alanın tanımı ve sembolik anlamı da belirsizleşmektedir. Sosyal, ekonomik ve siyasi değişimler, kamu / özel ayrımının sınırının çizilmesini zorlaştırmaktadır (Kohn, 2004; Madanipour, 2003). Kentlerin gelişim ve dönüşüm sürecinde ulaşım koridorları üzerinde yeni kent merkezleri oluşmakta, bu merkezlerde tasarlanan aktivite alanları yeni “kamusal alan” barındıran alanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Kamusal alanın kamusal faaliyetleri içermesi, özel alanın özel faaliyetlerin yeri olması durumu ortadan kalkmaktadır (Staeheli & Mitchell, 2008). Değişen ekonomi ve neoliberal kapitalizmin egemenliği ile birlikte kentler farklı şekilde biçimlenmekte, kamuya ait yatırımlar azalmakta, özel yatırımla şekillenen kentsel mekânlar oluşmaktadır. Kamusal alan ticarileşerek, özelleşmektedir (Wang, 2019). Dolayısıyla, kamusal alanın tarihsel süreçle zaman içinde, değiştiğini söylemek mümkündür.

Kamusallık, farklı disiplinler tarafından farklı yönleriyle ele alınmakta; kavramsal olarak söylem ve eylemin ön planda olduğu, siyaset bilimciler tarafından demokratikleşme alanı, coğrafyacıların perspektifinde yer hissi, antropologlar ve sosyologların bakış açısında yerin tarihsel yapısı ve öznel değeri, kentsel çalışmalarda ise fiziki ve somut görünümde birlikte yaşamının sınırlarını belirleyen alan olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli görüşlere ve tanımlara bakıldığında, kamusal alan kavramı birden fazla boyutta yorumlanabilmekte, kamusal alanla ilişkisi bu yönleriyle değişim göstermektedir.

3. Kamusal Alan

3.1. Söylem ve Eylem Alanı

Arendt, “İnsanlık Durumu” eserinde Antik Yunan’da kamusal ve özel alanlar arasındaki ilişkileri ve siyasi alanın idealleştirilmesini tartışır. Kamusal alan, hem bireylerin bir araya gelip toplum oluşturduğu hem de gelecek nesillerle paylaşılan bir alan olarak ele alınır. Kamusal alan birçok perspektifi barındırarak gerçeklik algısını güçlendirir (Arendt, 1958). Habermas “Kamusallığın Yapısal Dönüşümü” eserinde, kamusal alanın kapitalizm ve demokrasiyle nasıl evrildiğini inceler. Habermas, kamusal ve özel alanların iç içe geçmesi ve özerkliklerini yitirmesi süreçlerini açıklar. Kamusal alan, zamanla edebi, temsili ve siyasal alanlara dönüşmüş, ideoloji

ve kültürle etkileşim içinde şekillenmiştir (Habermas, 2004). Richard Sennett ise kamusal alanı maddi bir perspektifle ele alır ve kapitalizmin etkisi altında kamusal alanın nasıl değiştiğini kentsel mekan üzerinden tartışır. Sennett, kamusal alanın modern toplumla giderek işlevini yitirdiğini ve özelleşmeye başladığını belirtmektedir (Sennett, 2002). Arendt ve Habermas, kamusal alanın ve etkinliklerin toplumsal ve siyasal önemini vurgularken, Sennett bu alanın toplumsal yapı üzerindeki etkisini farklı bir yönüyle ele alır. İdealize edilmiş kamusal alan kavramı, hem fiziksel hem de işlevsel özellikleriyle, bireylerin toplum içindeki yerini ve etkileşimlerini şekillendirir. Soja kamusal alanı toplumsal güç ilişkilerinin tezahürü, belirli grupların hâkimiyet kurduğu veya marjinalleştirildiği bir ortam olarak görür. Dolayısıyla kamusal alanlar, farklı sosyal, ekonomik ve politik çıkarların müzakere edildiği ve çatıştığı yerlerdir (Soja, 1989).

Özel ve kamusal alan giderek daha fazla iç içe geçmiş olsa bile, kamusal ve özel arasındaki temel farklılıkları farklı özellikleri üzerinden ayırt etmek, kamusal alanın farklı boyutlarını ortaya çıkartmaktadır (Kohn, 2004). Kamusal alan kavramı karmaşık bir kavram olarak kabul eden sosyologlar (Benn ve Gaus, 1983), kamusal alanın birbirini etkileyen üç özelliği; erişim, etki, ilgi üzerinden detaylandırdı. Bu üç özelliğin kamusal alanın sosyallığını etkilediğini öne sürerek, kamusal alan ve özel arasında bir ayırım oluştururlar. Low ve Smith, kamusal alanın özelden ayrımını, erişim, giriş kontrolü, bireysel veya toplumsal etkinlikler, kullanım, özellikleri ile açıklamaktadır (Low ve Smith, 2013). Carmona, kamusal alan kavramını işlev, algı ve sahiplik bileşenleri ile açıklamaktadır (Carmona, 2010). De Magalhaes (2010), kamusal alanda açık erişimin olduğunu, bu alanı her kesimden insanın kullanabildiğini, alanın halkın beklentisini karşılayan işlevler barındırdığını öne sürmektedir.

Kamusallık, toplumsal olmayla başlamış, neoliberal kapitalizmin egemenliği nedeniyle kamusal ve özel arasındaki farkların tartışılmasına yol açmış, sosyoloji ve siyaset felsefelerinden ayrılmış, kentsel çalışmalarda fiziksel alanların işlev kazanması ile evrilerek, genişlemiştir. Bu nedenle, kavram teorik tartışmaların yanında halkın beklentilerini, fikirlerini, görüşlerini, iletişim ve etkileşimlerini, kullanımını kapsamaktadır.

3.2. Kamusal Yaşam Alanı

Kamusal alan kavramı, tarihsel süreç içerisinde sosyolojik anlamlardan farklılaşarak, fiziksel nitelikleriyle çeşitlenmeye başlamıştır. Kavramsal çerçevenin işlevsel boyutlarda ele alınması, kamusal alanın kentsel çalışmalarda mekansallığını anlamak ve karşılaştırmalı nicel yaklaşımlarla değerlendirmeye yardımcı olmuştur.

Carmona kamusal alanı farklı başlıklar altında; çeşitli, anlamlı, sosyal, dengeli, konforlu, ilişkili, uyarlanabilir olarak açıklamaktadır (Carmona, 2015). Staeheli & Mitchell'in fiziki kamusal alanı; buluşma veya etkileşim alanı; müzakere, yarışma veya protesto yeri; özel alanın zıttı; sergilenme yeri; yabancılarla temasın olduğu yerler; tehlike, tehdit veya şiddetin olduğu yerler; topluluk alanı; gözetleme alanı; sınırsız erişimin olduğu yer; bireyler tarafından kontrol edilmeyen yer; fiziksel formu olmayan idealize edilmiş mekan olarak tanımlanmaktadır (Staeheli & Mitchell, 2008). Rebecca Solnit, kamusal alanlarda kentlinin kendini evinde hissettiğini, protesto ve isyan etmek için kendilerinde güç bulduğunu vurgulamaktadır (Solnit 2006).

Kamusal alan, kentin fiziksel mekanı ile doğrudan ilişkilidir ve serbest erişim, kamu mülkiyeti, topluma açık olma gibi özelliklerden oluşur. Madanipour (1995) yeni kamusal alanların gelişimini ve kullanım sürecini incelemek için Benn ve Gaus'un kamusal alan

yaklaşımını (erişim, etki, ilgi) kullanmıştır. Kamusal alanın herkes tarafından fiziksel erişilen, sosyal etkileşim sağlayan, etkinliklerin yer aldığı alan olarak tanımlamıştır (Madanipour, 1995). Lynch, kullanıcı ve etkinliğin fiziksel çevreden daha etkili olduğu öne sürmektedir (Lynch, 1972). Carmona da Lynch'in görüşüne paralel olarak, fiziksel çevrede en büyük etkenin etkinlikler olduğunu belirtmektedir (Carmona, 2010). Nemeth ve Stephen (2011), kamusal alanın mülkiyet, yönetim ve mekânın kullanımı / kullanıcıları boyutlarından yorumlayarak, teori ile pratik arasındaki geçişi sağlamıştır. Mülkiyet, alanın sahipliliği (kamusal / özel) ve yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. Yönetim boyutu, bir alanın nasıl kontrol edildiği ve sürdürüldüğünü belirten özellikle uygun kullanımları, kullanıcıları ve davranışları gösteren araçlara işaret eder. Kullanım / kullanıcı boyutu, bir yerin nasıl kullanıldığı ve çeşitli kullanıcılar tarafından nasıl algılandığına odaklanır.

Teorik boyutlar, deneysel çalışmalar için kapsamlı ve uygulanabilir bir çerçeve oluşturmaktadır. Kamusal alanın farklı boyutları birbiriyle ilişkili, birbirine bağlı ve etkindir. Kentsel mekanların kamusal alan barındırması, kentsel yaşam ve insan ilişkisi ile mümkündür (Lopes vd., 2019). Sosyal etkileşimin odağı olan kentli, kamusal alanın bir parçası olarak kamusal hayatın içinde varolur (Simmel, 1949). Jane Jacobs, kentlinin kamusal alanda bulunması için özel yeteneklere ya da bilgeliklere sahip olması gerektiğini, sadece var olması ve birçok farklı insanla konuşması gerektiğini belirtmektedir (Jacobs, 1961). Genel olarak kamusal alanın yaşamsal boyutu, teorik çerçevenin eksiklerini gidermekte, kamusal alanların mekânsal özelliklerini ve insan odaklı tasarım anlayışını geliştirmektedir. Kamusal alanın fiziksel özellikleri, bireyler arasındaki etkileşimleri ve ilişkileri etkiler. Kamusal alanın değişen anlamı ve özel alanla ilişkisi, erişim, kullanım, mülkiyet özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

3.2.1. Erişim ve Kullanımı Kontrollü Alan

Bir alanın yasal anlamda kamusal olup olmadığı sahiplik özelliği ile anlaşılmaktadır. Erişimi ve kullanımı kontrollü kamusal alanlar, mülkiyet ve kullanımı özelde bulunan, halkın erişiminin sınırlı ve kontrollü olduğu alanlardır. Yönetimi özel mülkiyette bulunan kamusal alanlar sahipliliği farklı ancak geniş bir topluluk tarafından kullanıldığı ve içinde aktivite barındırdığı için kamusal alan özelliği taşırlar. Alışveriş merkezleri, modern ofis kulelerini çevreleyen plazalar, içerisinde farklı işlev barındıran ticari mekânlar bunlara örnek olabilir.

Zamansal taleplerin ve örtüşmelerin karmaşık bir alanı olan kamusal/özel kavramları kentsel alanda farklı şekillerde kesişir ve nadiren kamusal ve özel arasında net sınırların olduğu görülür (Kärholm, 2019).

Sayıları hızla artan özel yatırımla şekillenen mekânlar, kamusal alan tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. “Kamu” terimi, genel halka açık, halkla ilişkilidir. Kamusal alanın kullanımı ve sahibi sınırlı değildir. Özel mülkiyetteki kamusal alanlara halkın erişimi ve kullanımı mümkün olsa da bunlar ne olursa olsun kâr amacı güden özel sektör tarafından yapılan yatırımlardır. Bu nedenle, birçok bilim insanı tarafından özel mülkiyetteki kamusal alanlar “yalancı-kamusal alan” veya “yarı-kamusal alan” olarak eleştirilmektedir (Banerjee, 2001; Button, 2003; Wang, 2019). Bu yarı-kamusal alanlarda bir ‘kamusal alan’ varsayımı bulunmaktadır. Ancak gerçekte, bunlar özel alanın içindedir. Özel sahiplik nedeniyle, mekânın girişi ve kullanımı bir hak değildir, bu alanlar gözetim ve kontrol altındadır, yönetimin yönlendirdiği belirli faaliyetlere imkân tanır, bu mekânların kentle ve kent yaşamıyla bağlantısı yoktur (Banerjee, 2001). Sorkin, özel mülkiyete ait kamuya açık alanları, toplumsal etkileşimi kısıtlamakla, bireysel özgürlükleri sınırlamakla ve belirli istenmeyen nüfusları dışlamakla eleştirmektedir (Sorkin, 1992).

Bazı akademisyenler, özel sektör yatırımlarının şehir merkezlerinde kamu ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmasını desteklemekte ve böylelikle başarısız merkezleri canlandırma kapasitesine işaret etmektedir (Garvin, 2002; Stone, 1989). Açıkça, ABD'deki yeniden yapılanma çabalarının hâkim modelinde, şehirler kamuya erişilebilir alanların oluşturulması için özel yatırımlardan faydalanmaktadır. Banerjee (2001), özel yatırımla oluşturulan kamuya açık alanların artmasında eğilimi üç temel madde ile açıklamaktadır.

- Kamu malları ve hizmetlerinin sağlanmasında hükümet yerine piyasanın kullanımının artması,
- Küresel ekonominin yerel kamu çıkarlarından öncelikli olarak algılanması ve uluslararası kurumsal gücün büyümesinin hızlanması,
- Teknolojik olarak gelişmiş iletişim biçimlerinin sosyal ilişkilerin karakterini derinden etkilediği ve geleneksel mekân ve konum kavramlarının yeniden tanımlanmasıdır (Banerjee, 2001).

Kentsel planlama açısından, kamu ve özel alanın karşılıklı ilişkisi ve etkisi her zaman araştırmacıların ilgisini çekmiştir (Madanipour, 2003; Carmona vd., 2008). Giderek daralan yerel hükümet bütçelerinin olduğu bir dönemde, Kuzey Amerika ve Avrupa'nın çoğu büyük şehri, kamuya ait erişilebilir alanları yönetmek ve bakımını yapmak için güçlü kamu-özel ortaklıklara yönelmektedir (Marcus, 1993). Bazı ülkelerde özel mülkiyetli kamusal alanlar oluşturma sürecinin uygulandığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. 1961 yılında, New York kenti, özel arazilerde kamusal alanların kurulmasına ilişkin yenilikçi bir şehir yönetim modeli uygulamıştır. Bu fikir, halkın yoğun yerleşim alanlarında yaya dolaşımını kolaylaştırmak ve çeşitlendirmek, kamusal alanın payını artırmak amacıyla başlatılmıştır (Kayden, 2000). New York'ta modelin tanıtılmasının ardından, birçok eyalet/şehir benzer bir sürecin kendi varyasyonunu uygulamaya başlamıştır. Bazı planlamacılar, yaratılan bu alanların politik ve yasal değişikliklerin sonuçları ile ilişkilendirildiği, kontrol ve erişilebilirlik yönlerine odaklanan yönlerinin olduğunu vurgulamıştır (Schmidt vd., 2005; Huang, 2014). Diğerleri, kamusal alanın sahiplik, yönetim ve kullanım arasındaki etkileşim olarak tanımlanması gerektiğini öneren bir kavramsal model önermiş ve kamusal ve özel mülkiyet paradigmasını değerlendirmişlerdir (Kayden, 2000). Sosyolojik bir bakış açısından, şehirlerin fiziksel çevresindeki bu tür değişikliklerin kentli için bir tehdit oluşturup oluşturmadığı (Nissen, 2008) veya kamusal alanın rolü ve topluluklara sağlanması gereken uygun değer içermesi beklentilerine uygun olup olmadığı incelenmiştir (Schindler, 2017).

Kuramcılar genellikle kamuya erişilebilir alanların sahiplerinin veya yöneticilerinin sosyal etkileşim yerine güvenlik endişelerine sürekli olarak öncelik verdiğini iddia ederler. Bu taraflar, genellikle belirli istenmeyen nüfus gruplarını dışlamak için çeşitli ilişkili yasal, tasarım ve politika araçlarını kullanarak alanları güvence altına alırlar (Németh ve Stephen, 2011). Diğer teorisyenler, mekânın özelleştirilmesinin kamusal alanın erozyonunu ve gerçekten demokratik ifadenin yok edilmesini işaret ettiğini savunurken, özel mülkiyetteki kamusal alanların hedeflenen bir kitle için tüketimi önceliklendirdiğini, çeşitli gruplar arasında etkileşimi desteklemediğini ileri sürmektedir (Crawford, 1992; Kohn, 2004). Çoğu teorisyen, politik onayın ve bu yeni mekân modelinin doğrulanmasının, sıradan kentlinin kamusal alanlardan tamamen çekilmesine yol açacağını ve bunun kamu alanının sonunu işaret edeceğini varsaymaktadır (Kohn, 2004; Banerjee, 2001; Mitchell, 1995; Sorkin, 1992; Crawford, 1992).

Birleşmiş Milletler, Habitat'ın 2012'de başlatılan "Küresel Kamusal Alan Programı", şehirlerin herkes için güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir kamusal alanlar için harekete geçmesini desteklemektedir (Rivera vd., 2018). Bir diğer yandan, hızlanan kentleşme süreçleri, kamusal alanlara yönelik birçok tehdit ve zorlukla kendini gösteren sayısız kentsel dönüşüme yol açmaktadır (Madanipour, 2005). Bu, dünyadaki birçok kentte kamusal alanların miktarı ve kalitesinde endişe verici bir düşüş olarak tanımlanabilir (Haas ve Mehaffy, 2019). Bu da genellikle kent arazisinin maksimum kullanımı için yaygın olan özel yatırımcıların baskısını göstermektedir. Özelleştirme, gizlilik ve özel sektör katılımını önceliklendiren yeni eğilimler, kamusal alanların geleneksel rollerinin ve görünüşlerinin sık sık değişmesine etki etmektedir (De Magalhaes, 2010; Schmidt, 2005; Németh ve Stephen, 2011).

Özetle, mülkiyet özelliğine bağlı olarak kamusal alan tanımlamak, mekanın kamusal alan barındırdığını kanıtlamaz. Mekân ile kullanıcı arasındaki ilişkinin ve bireyler arasındaki etkileşimin ortaya çıkartılması kamusal alan boyutunu açıklar. Erişim ve kullanımı serbest alanların kamusal olma ölçütü, mülkiyeti baz alan bir tanımdan daha geniş bir kamusal alan nitelemektir (Marcuse, 2005).

3.2.2 Erişim ve Kullanımı Serbest Alan

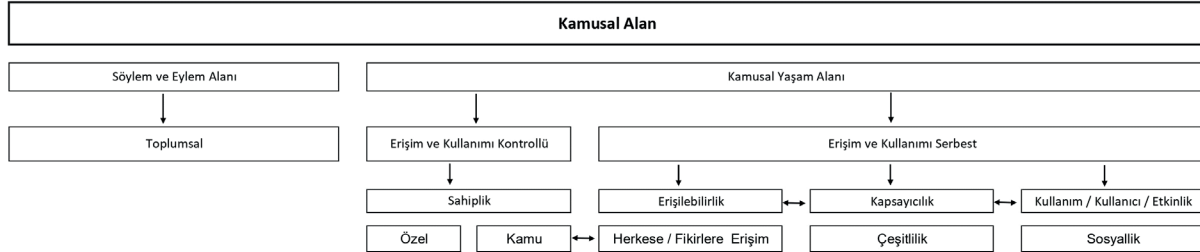
Kamusal alanlar, kentsel yaşam kalitesinin temel özelliklerinden biridir, kentsel kültürü yansıtır, sosyal etkileşimi teşvik eder ve kent kimliği oluşturur (Fainstein, 2000) (Webster, 2007). Lefebvre mekanın üretiminde algılanan, tasarlanan, yaşanan mekanı ele alırken, kamusal alanları insan ve kentsel yaşamın fiziksel kesişim noktası, bununla birlikte yaşanmış alan olarak temsil eder (Lefebvre, 1991). Latour ve Weibel (2005)'in 'demokrasi atmosferleri' olarak adlandırdığı şeyleri oluşturmak için, pratikte duyular ve duygular alanına geçerek, kamusal yaşamın içinde olmak gerekir (Simmel 1949). Erişimi ve kullanımı serbest olan kamusal alanlar, kamu mülkiyetinde bulunan, herkesin erişim ve kullanımına açık, özgürce hareket edilebilen alanlardır. Worpole ve Knox (2008), kamusal alanın, ortak kullanım, buluşma ve fikir paylaşımı için fırsatlar sunduğunu iddia eder.

Chua ve Edwards (1992), kamusal alanın başarısını, herkesin erişim hakkına sahip olması, sosyal olması ve sosyal etkileşime olanak sağlaması ile nitelemektedir. Alanın insan ve aktivite odaklı, kullanımla ilişkili olması kamusal yaşamın etkinliğini arttırmaktadır. . Gehl kamusal alanı etkinlik ile ilişkilendirerek, faaliyet çeşitlerine, gerçekleşme yoğunluklarına ve fiziksel çevre şartlarına göre (isteğe bağlı, zorunlu ve toplumsal) gruplandırmıştır (Gehl, 2011). Kostof, kamusal alanı insanların gündelik yaşantılarındaki fonksiyonel etkinliklerini gerçekleştirdikleri ortak alan olarak tanımlamaktadır (Kostof, 1995). Mitchell, kentsel mekanda kamusal alanın olabilmesi için kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanarak, alanın kullanılması gerekliliği üzerinde durmaktadır (Mitchell, 2003). Whyte, başarılı kamusal alanları, kullanıcı gereksinimine yanıt verebilen, kullanılabilirlikleri eşit ve toplumun büyük bir kesimi için anlam ifade edebilen alanlar olarak nitelemektedir (Whyte, 2000). Kamusal alanla ilgili yapılan tanımlamalarda genel anlamıyla alanın, insan ve faaliyet odaklı, kullanımla ilişkili, çevre-insan-mekânla bağlantılı olduğu görülmektedir (Uysal Bilge, 2023).

Bu bağlamda, çalışmada ele alınan kamusal alan kavramsal literatürde Arendt, Habermas ve Sennett gibi kuramcıların kavramsal alan söylemlerindeki insan, etkileşim, kendini ifade etme görüşleri ile birlikte kentin fiziki mekanıyla ilişki kuran tanımlarda, aktivite, kullanım ve kullanıcı bir arada düşünülerek ele alınmıştır. Kamusal alanın fiziksel özelliklerinde, serbest erişim ve kullanım, kamu mülkiyeti, toplumun her kesimini kapsama, kentlinin işlevsel, sosyal ihtiyaçlarına cevap verebildiği tespit edilmiştir. Özetle, kentsel kamusal alan, cins, ırk,

etnik köken, yaş ve sosyo-ekonomik seviye gözetilmeden herkese açık ve herkes tarafından erişilebilir, ortak paylaşımlara açık, bireylerin bir arada olduğu, farklı bakış açılarının birlikte yer aldığı, fiziksel paylaşım alanıdır (Uysal Bilge, 2020). Kamusal alanların niteliklerinin belirlenmesi, kullanım ve faaliyet çeşitliliğinin artması ve toplumun her kesimine hitap etmesi açısından önem arz etmektedir.

Tablo 1. Kamusal Alan



4. Kamusal Alanın Nitelikleri

Kamusal alanların nitelikleri üzerine yapılan araştırmalar, bu mekânların nasıl daha etkili ve kullanıcıyla ilişkili hale getirilebileceği konusunda önemli veriler sunmaktadır. Araştırmacıların çalışmaları, kamusal alanların farklı yönleriyle ele alınmasını ve bu mekânların başarılı olabilmesi için niteliklerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini önermektedir. Yapılan tanımlara göre, kamusal alanların nitelikleri fiziksel, sosyal, insan, toplum ve çevre ilişkileri üzerinden incelenmektedir (Tablo 2.).

4.1. Fiziksel Nitelikler

Arazi Kullanımı: Kamusal mekânların tanımlanmasında yapıların formunun dışında bırakılan boşluklar ve çevresindeki diğer açık alanlarla ilişkisi önemlidir. Yapı formu, kamusal mekânın tanımlanmasında dikkate alınması gereken temel unsurlardan biridir (Curran, 2003).

Zeminin Kullanımı: Zemin farklılıkları ve donatı elemanları, dış mekân yaşantısını destekler. Bu, kamusal alanların kullanıcılar tarafından daha rahat ve işlevsel bir şekilde kullanılmasını sağlar (Alexander, 2003) (Curran, 2003).

Yapı Yüzeylerinin Kullanımı: Yapı yüzeylerindeki farklılıklar, iç ve dış mekân ilişkisini güçlendirir ve kamusal mekânı destekler. Yüzeylerde yapılan düzenlemeler, alanın karakterini belirlemede önemli bir rol oynar (Curran, 2003).

Fizyolojik İhtiyaçlara Cevap Vermesi: Kamusal mekânların, kullanıcıların temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklere sahip olması gerekmektedir. Yeterli yürüme yolları, oturma elemanları ve olumsuz hava koşullarına karşı koruma sağlayan elemanlar bu ihtiyaçları karşılar (Maslow, 1987) (Varna & Tiesdell, 2010) (Lang, 2005).

Ulaşılabilirlik: Kamusal mekânların erişilebilir olması, kullanım ve anlam bakımından birçok insan tarafından paylaşılabilir ve ortak bir mekân olmasını sağlar. Yaya ulaşımının kolay olması, kamusal mekânların etkin kullanımını destekler (Carr, 2010) (PPS, 2010) (Whyte, 1980)

İnsan Ölçeği: Kamusal alanların fiziksel özellikleri, bireyler tarafından ayırt edilebilir ve anlaşılabilir olmalıdır. Yüksek yapılar kentli üzerinde baskı oluşturabileceğinden, yapıların insan ölçeğine uygun olması önemlidir (Lynch, 1960) (Carmona, 2010)

4.2. Sosyal Nitelikler

Faaliyet Barındırması: Kamusal alanların farklı kullanımlara yönelik etkinlikler sağlanması ve insanların etkileşimini desteklemesi kamusal yaşam için önem teşkil etmektedir. Bu, sembolik gereksinimlere cevap verir ve sosyal etkileşimi teşvik eder (Gehl, 2010) (Lynch, 1960) (Carr, 2010) (Carmona, 2010) (Whyte, 1980) (PPS, 2000) (Madanipour, 2003).

Demokratik Olması: Kamusal alanların, insanların özgürce görüşlerini dile getirebildiği ve paylaştığı alanlar olması gerekir. Bu, demokrasinin gelişimine katkıda bulunur (Carr, 2010).

Erişilebilirlik: Kamusal alanların, faaliyetlerin, insanların ve kaynakların erişilebilir olmasını sağlaması gerekmektedir. Mekânın kapsayıcılığı, alanın değişen birey ve gruplara ne kadar erişilebilir olduğu ve çeşitli etkinlik ve davranışları ne kadar iyi desteklediği ile ölçülür (PPS, 2010) (Lynch, 1960) (Carmona, 2010) (Kohn, 2004) (Madanipour, 2003) (Varna & Tiesdell, 2010).

Tanımlanabilirlik: Başarılı bir şekilde tasarlanan kamusal alanlar genellikle akılda kalıcı niteliklere sahip olmalıdır. Yayaların etkileşim içinde bulunduğu, ortak paylaşımların yer aldığı alanlar tanımlanabilir olmalıdır (Montgomery, 1998).

Toplumsal Etkileşim Sağlaması: Her türlü sosyal ve kültürel gruptan insanların, etkinliklerinde diğer insanlarla etkileşim ve iletişim halinde olması önemlidir. Bu, toplumsal etkileşimi ve sosyal bağları güçlendirir (Whyte, 1980) (Lynch, 1960) (PPS, 2010) (Carmona, 2010) (Gehl, 2010).

4.3. İnsan, Toplum ve Çevre İlişkileri

Güvenlik ve Trafik Güvenliği: Yapılı çevrenin fiziksel özelliklerinin, yaya ölçeğinde güvenli çevreler oluşturması gerekmektedir. Suç ve trafik risklerine karşı alınan önlemler, kamusal alanların güvenliğini artırır (Appleyard, 1981) (Varna & Tiesdell, 2010) (Jacobs, 1961).

Konfor: Konfor, fiziksel, psikolojik ve fizyolojik faktörlere bağlıdır. Fiziksel koşulların sağlanması, yaya yollarının rahat ve güvenli olmasını gerektirir. Psikolojik konfor, fiziksel koşulların sağlanması ile elde edilen zihinsel rahatlığı içerir. Fizyolojik konfor ise hava kirliliği ve gürültü seviyelerinden etkilenir (Sarkar, 2003) (Carmona, 2010) (PPS, 2000) (Carr, 2010).

Tablo 2. Kamusal Alan Nitelik Bileşenleri

Kamusal Alanın Nitelik Bileşenleri	
Fiziksel Nitelikler	<ul style="list-style-type: none"> • Arazi kullanımı (Curran, 2003) • Zeminin kullanımı (Alexander, 2003) (Curran, 2003) • Yapı yüzeylerinin kullanımı (Curran, 2003) • Fizyolojik ihtiyaçlara cevap vermesi (Maslow, 1987) (Varna & Tiesdell, 2010) • (Lang, 2005) • Ulaşılabilir olması (Carr, 2010) (PPS, 2010) (Whyte, 1980) • İnsan ölçeği (Lynch, 1960) (Carmona, 2010)
Sosyal Nitelikler	<ul style="list-style-type: none"> • Faaliyet barındırması (Gehl, 2010) (Lynch, 1960) (Carr, 2010) (Carmona, 2010) • (Whyte, 1980) (PPS, 2000) (Madanipour, 2003) • Demokratik olması (Carr, 2010) • Erişilebilir olması (PPS, 2010) (Lynch, 1960) (Carmona, 2010) (Kohn, 2004) • (Madanipour, 2003) (Varna & Tiesdell, 2010) • Tanımlanabilir olması (Montgomery, 1998) • Toplumsal etkileşim sağlaması (Whyte, 1980) (Lynch, 1960) (PPS, 2010) • (Carmona, 2010) (Gehl, 2010)
İnsan, Toplum ve Çevre İlişkileri	<ul style="list-style-type: none"> • Güvenli (Varna & Tiesdell, 2010) (Jacobs, 1961) • Trafik güvenliği (Appleyard, 1981) • Konfor (Sarkar, 2003) (Carmona, 2010) (PPS, 2000) (Carr, 2010)

Çalışmalardan elde edilen veriler, kamusal alanların daha etkili bir şekilde tasarlanması ve kullanılması için önemli kriterler sunmaktadır. Kamusal alanların tasarımında ve yönetiminde fiziksel, işlevsel ve sosyal niteliklerin dengeli bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu, kamusal alanların daha yaşanabilir, erişilebilir ve kullanıcıyla ilişkili ve etkileşimli olmasını sağlar. Kamusal alanların başarısı, bu alanların fiziksel özelliklerinin yanı sıra, kullanıcıların bu alanlarda nasıl hissettikleri ve bu alanları nasıl kullandıklarıyla da doğrudan ilişkilidir. Fiziksel özelliklerin bireyler tarafından anlaşılabilir olması ve çevresel etkileşim, kamusal alanların etkin kullanımını destekler. Sosyal nitelikler, insanların kamusal alanlarda etkileşim ve iletişim içinde olmasını teşvik eder (Uysal Bilge, 2023).

5. Sonuç

Bu makale, kamusal alanın gerçek doğasını tanımlamak ve alanın niteliklerini ortaya çıkarmak için araştırmalardaki kavramsal ve deneysel bakış açılarını incelemiştir. Kavramsal tartışmalar, kamusal alan için kamusal alanın sosyolojik ve siyasi önemini altını çizmekte, deneysel tartışmalar, kavramı fiziki mekanla ilişkilendirerek genelleştirmekte ve kamusal alanın temel bileşenlerini tanımlamaktadır. Kamusal alanın anlaşılması ve kamusal alanın başarılı olması için, kamusal alanın mekânsal özellikleri ortaya çıkartılmaktadır. Çalışma, kamusal alanların nasıl tasarlandığı, kullanıcı ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı ve canlı kamusal yaşamı nasıl desteklediği gibi sorulara cevap aramaktadır.

Çalışmada, kamusal alan kavramı farklı disiplinlerde ele alınmakta, kentsel kamusal alanla ilgili fiziki mekânın çoklu nitelikleri tanımlanmakta, kamusal alanın temel amacı

sorgulanmaktadır. Kamusal alanı söylemsel, yaşamsal ve mülkiyet özelliklerine göre tanımlamanın yanında, kamusal alanın kullanımında olması gereken nitelikler fiziksel, sosyal, insan, toplum ve çevre ilişkileri bakımından ortaya çıkartılmaktadır. Kamusal alan, erişim ve kullanım özelliklerine göre farklılık barındırmaktadır. Kontrollü alan sahipliği özelliklerine göre değişkenlik gösterirken, serbest alan erişilebilirlik, kullanım/kullanıcı/etkinlik, kapsayıcılık özellikleriyle ilişkilendirilmektedir.

Çalışmada, başarılı kamusal alanı tanımlamak için mekânın fiziksel, sosyal, insan, toplum ve çevre niteliklerinin bir arada olma durumu kullanılmaktadır. Başarılı kamusal alan herkese erişilebilir olmalı, kentlinin eylemlerini özgürce teşvik etmeli, toplumun her kesimine hitap edebilmelidir. Söylemsel alan, sosyoloji ve siyaset felsefelerinden ayrışarak, kentsel çalışmalardaki yaşamsal alana dönüşmüştür. Alanın işlev kazanması ile, kavram teorik tartışmalardan sıyrılarak kentlinin beklentilerini, fikirlerini, aktivitelerini, iletişim ve etkileşimlerini, kullanımını kapsamaya başlamıştır.

Kamusal alanların niteliklerinin iyileştirilmesi, kent yaşamının kalitesini artıracak ve toplumsal bağları güçlendirecektir. Kamusal alanlar, kent yaşamının vazgeçilmez bir parçası olup, insanların bir araya gelmesi, etkileşimde bulunması ve sosyal faaliyetlerini gerçekleştirmesi için ideal ortamlar sunmaktadır. Bu makale, kamusal alanların kullanıcı ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmasının ve yönetilmesinin, toplumsal etkileşimi ve katılımı destekleyen, demokratik bir kent yaşamı yaratmadaki rolünü vurgular. Özetle, kamusal alanların fiziksel, işlevsel ve sosyal nitelikleri, bu mekânların başarısını belirleyen önemli unsurlardır. Erişim, konfor, güvenlik, sosyal etkileşim ve insan ölçeği gibi faktörler, kamusal alanların etkin kullanımını ve kullanıcı memnuniyetini artırmaktadır. Çalışmada belirlenen niteliklerin ölçülebilir hale getirilmesi ve uygulanabilir bir yöntem oluşturulması ile gelecekte yapılacak çalışmalarda başarılı kamusal alanların nasıl analiz edileceğine dair cevaplar aranabilir.

Kaynakça

- Aelbrecht, P., & Stevens, Q. (2019). *Public Space Design and Social Cohesion: An International Comparison*, Routledge.
- Alexander, C. (1987). *A New Theory of Urban Design*. Newyork: Oxford University Press.
- Appleyard, D. (1981). *Liveable Street*, University of California, London.
- Arendt, H. (1958). *The Human Condition*, University of Chicago, United Kingdom.
- Banerjee, T. (2001). The Future of Public Space: Beyond Invested Streets and Reinvented Places. *Journal of The American Planning Association*, 67(1): 9–24.
- Benn, S. I. & Gaus, G. F. (1983). *Public and Private in Social Life*, Taylor & Francis.
- Benhabib, S. (1992). *Situating the Self: Gender, Community and Postmodernism in Contemporary Ethics*, Psychology.
- Button, M. (2003). Private Security and The Policing of Quasi-Public Space. *International Journal of the Sociology of Law*, 31(3): 227–237.
- Carmona, M. (2010). Contemporary Public Space: Critique and Classification, Part One: Critique. *Journal of Urban Design*, 15(1): 123–148.
- Carmona, M. (2014). The Place-Shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process. *Journal of Urban Design*, 19(1): 2–36.
- Carmona, M. (2015). Re-Theorising Contemporary Public Space: A new Narrative and a New Normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8(4): 373-405.
- Carmona, M., De Magalhães, C. & Hammond, L. (2008). *Public Space: The Management Dimension*, Routledge.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. & Stone, A. M. (1992). *Public Space*, Cambridge University, Cambridge.
- Carr, S. (2010). *Public Space (Cambridge Series in Environment and Behavior)*, Cambridge University
- Chua, B. H. & Edwards, N. (1992). *Public Space: Design, Use and Management*, NUS.
- Crawford, M. (1992). The World in a Shopping Mall, in: M. Sorkin (Ed.) *Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space*, ch. 2. Hill and Wang, New York.
- Curran, R.J. (1983). *Architecture and the Urban Experience*. Van Nostrand Reinhold.
- De Magalhães, C. (2010). Public Space and the Contracting-out of Publicness: A Framework for Analysis. *Journal of Urban Design*, 15(4): 559–574.
- Dupont, L., Antrop, M. & Van Eetvelde, V. (2014). Eye-Tracking Analysis in Landscape Perception Research: Influence of Photograph Properties and Landscape Characteristics. *Landscape Research*, 39(4): 417–432.
- Fainstein S. (2000). New Directions in Planning Theory. *Urban Affairs Review*, 35, pp. 451-478.
- Franck, K. & Stevens, Q. (2006). *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life*, Routledge.
- Garvin, A. (2002). *The American City: What Works, What Doesn't*, McGraw-Hill, New York.
- Gehl, J. (2004). *Towards A Fine City For People - Public Spaces - Public Life*, Transport for London and Central London Partnership, London.
- Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings: Using Public Space*, Island, Washington.
- Gholamhosseini, R., Pojani, D., Mateo Babiano, I., Johnson, L. & Minnery, J. (2019). The Place of Public Space in the Lives of Middle Eastern Women Migrants in Australia. *Journal of Urban Design*, 24(2): 269-289.
- Haas, T. & Mehaffy, M. W. (2019). Introduction: The Future of Public Space. *Urban Des Int*, 24: 1-3. <https://doi.org/10.1057/s41289-018-0062-3>
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, MIT, Cambridge.
- Habermas, J. (2004). *Kamusal Alan* (Ed. M. Özbek) Hil, İstanbul.

- Hood, W. (1999). Urban Diaries: Improvisation in West Oakland, California” in *Everyday Urbanism* The Monacelli, New York.
- Huang, T. S. (2014). *Is the Public Invited? Design, Management and Use of Privately Owned Public Spaces in New York City*. New Jersey Institute of Technology.
- Jackson, J. B. (1984). The American Public Space. *The Public Interest*, pp. 74-52.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*, Random House.
- Kärholm, M. (2019). Scale Alignment: On The Role Of Material Culture For Urban Design. *Urban Des Int*, 24: 7-15. <https://doi.org/10.1057/s41289-018-0071-2>
- Kayden, J. S. (2000). *Privately Owned Public Space: The New York City Experience*, John Wiley & Sons.
- Kohn, M. (2004). *Brave New Neighbourhoods: The Privatisation of Public Space*, Routledge, London.
- Kostof, S. (1995). *A History of Architecture*, Oxford University, New York.
- Lang, J. (2005). *Urban Design: A Typology of Procedures and Products*, Architectural, UK.
- Latour, B., & Weibel, P. (2005). *Making Things Public*, MIT.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*, Oxford, Blackwell.
- Lopes, M., Santos Cruz, S. & Pinho, P. (2019). Revisiting Publicness in Assessment of Contemporary Urban Spaces. *Journal of Urban Planning and Development*, 145(4). Article 04019013.
- Low, S., & Smith, N. (2013). *The Politics of Public Space*, Routledge.
- Lynch, K. (1972). *The Openness of Open Space*, George Brazillier Inc.
- Madanipour, A. (1995). Dimensions of Urban Public Space: The Case of the Metro Centre, Gateshead. *Urban Design Studies*, 1: 45–56.
- Madanipour, A. (1999). Why Are the Design and Development of Public Spaces Significant for Cities? *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26(6): 879–891.
- Madanipour, A. (2003). *Public and Private Spaces of the City*, Routledge, London.
- Marcuse, P. (2005). The Threat of Terrorism and the Right to the City. *Fordham urb. LJ*, 32, 767.
- Maslow, A. (1987). *Motivation and Personality*, 3rd ed. New York: Harper & Row.
- McMahon, D. M. (1996). The Birthplace of the Revolution: Public Space and Political Community in the Palais-Royal of Louis-Philippe-Joseph d’Orleans, 1781–1789. *French History*, 10(1): 1–29.
- Mitchell, D. (1995). The End of Public Space? People’s Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, 85(1): 108–133.
- Mitchell, D. (2003). *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space*. Guilford, New York.
- Montgomery, J. (1998). “Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design,” *J. Urban Des.*, vol. 1, no. 3, pp. 93–116.
- Moten, F. & Harney, S. (2004). Social Text. *Duke University*, 22(2): 101-115.
- Nemeth, J. & Stephen, S. (2011). The Privatization of Public Space: Modeling and Measuring Publicness. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 38(1): 5–23.
- Newman, O. (1973). *Defensible Place*, Mac Millan, New York.
- Nissen, S. (2008). Urban Transformation from Public and Private Space to Spaces of Hybrid Character. *Czech Sociological Review*, 44(6): 1129-1149. <https://doi.org/10.13060/00380288.2008.44.6.04>
- PPS (2000). *How To Turn a Place Around: A Handbook of Creating Successful Public Spaces*. New York.
- Rivera, C., Stähle, A., Spacescape, C., Kamiya, M., Aguinaga, G. & Siegel, Y. (2018). *Developing Public Space and Land Values in Cities and Neighbourhoods*, UN Habitat.
- Sarkar, S. (2003). Qualitative Evaluation of Comfort Needs in Urban Walkways in Major Activity Centers. *Transp. Q.*, 4(57): 39–59.
- Schindler, S. (2017). The ‘Publicization’ of Private Space. *Lowa Law Rev.* 103(3): 1093-1153.

- Schmidt, S. (2005). Cultural Influences and the Built Environment: An Examination of Kumasi, Ghana. *Journal of Urban Design*, 10(3): 353–370.
- Sennett, R. (2002). Kamusal İnsanın Çöküşü (Çev. S.Durak, A. Yılmaz), Ayrıntı Ya. İstanbul.
- Simmel, G. (1949). The Sociology of Sociability. *American Journal of Sociology*, 55(3): 254–261.
- Simmel, G. (1997). *Simmel on Culture: Selected Writings*, Edited by D. Frisby and M. Featherstone, Sage.
- Smithson, A. P. (1970). Ordinariness and Light. Urban Theories 1952-1960 and Their Application in a Building Project 1963-1970, MIT, Cambridge.
- Soja, E.W., (1989) Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical Social Theory, London: Verso Press.
- Solnit, R. (2006). Democracy Should Be Exercised Regularly, on Foot. *The Guardian*. 6 July. www.theguardian.com/commentisfree/2006/jul/06/comment.politics
- Sorkin, M. (1992). Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space, Macmillan.
- Staehele, L. A. & Mitchell, D. (2007). Locating the Public in Research and Practice. *Progress in Human Geography*, 31(6): 792–811.
- Stone, C. (1989). Regime Politics: Governing Atlanta, 1946–1988, University Press of Kansas, Lawrence.
- Taylor, J. (2007). The Impact of Public Service Motives on Work Outcomes in Australia: A Comparative Multi-Dimensional Analysis. *Public Administration*, 85(4): 931-959.
- Thompson, J. B. (2010). Merchants of Culture: The Publishing Business in the Twenty-First Century, Polity.
- Uysal, F. (2023). A Framework to Promote Publicness in Urban Open Spaces. *Gazi University Journal of Science Part B: Art Humanities Design and Planning*, 11(2), 225-236.
- Uysal Bilge, F. (2023). A Comparison of the Qualifications of Urban Public Open Spaces and the Evaluation of their Activities: A Pilot Study in Ankara, Turkey. *Online Journal of Art & Design*, 11(4).
- Uysal Bilge, F. (2020). A Comparative Study about the Evaluation of the Urban Space Qualities and Urban Activities in the Relationship Between Public Realm and Private Space. *Gazi University Journal of Science Part B: Art Humanities Design and Planning*, 8(2), 565-575.
- Varna, G. & Tiesdell, S. (2010). Assessing the Publicness of Public Space: The Star Model of Publicness. *Journal of Urban Design*, 15(4): 575–598.
- Varna, G. (2014). Measuring Public Space: The Star Model, Ashgate Publishing, Ltd.
- Wang, Y. (2019). Pseudo-Public Spaces in Chinese Shopping Malls: Rise, Publicness and Consequences, Routledge.
- Webster, C. (2007). Property Rights, Public Space and Urban Design, Urban Planning. *Town Plan. Rev.*, 78: 81-101. <https://doi.org/10.3828/tpr.78.1.6>
- Whyte, W. H. (1980). The Social Life of Small Urban Spaces, Conservation Foundation.
- Whyte, W. (2000). The Social Life of Small Urban Spaces, Common Ground Readings and Reflections on Public Space, Routledge, New York.
- Worpole, K. & Knox, K. (2008). The Social Value of Public Spaces, Joseph Rowntree Foundation.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.